

DÍVAT SE ARCHITEKTOVÝMA OČIMA

„Slepému jsem byl okem a kulhavému nohou...“

Job 29,15

Jeden můj pražský kolega tvrdí, že o klienta, který si vybral svůj rodinný domek z nějakého katalogu, architekt nemá co stát ani se jej pokoušet nějak ovlivňovat. Je to prý totéž, jako by autorizovaný dealer vozů Alfa Romeo chtěl konkurovat prodejci součástek z autovraků: evidentně jim oběma nejde o stejného zákazníka. Nebo totéž, jako kdyby jezevec stál o samičku *mravenečníka*: je to přece jiný živočišný druh. „*Orel much nelapá*“, dodává kolega a jistě se přitom cítí být oním impozantním dravcem, který odnesl Gandalfa z věže Železného pasu v Tolkienově Pánu prstenů.

Jiný přítel, architekt z Valašského Meziříčí, prohlašuje opak. Klientům, hledajícím v katalozích úrovně často velmi pokleslé, jde prý především o peníze. Také oni by raději angažovali nějakého architekta, ale z úsporných důvodů mají za to, že jeho honorář jsou prostředky, které je rozumnější investovat třeba do té pěkné plastové zimní zahrady, kterou v nabídce *Sweet Lovely Gardens* doporučuje sám Tofan Sagvi... Připomínají muže, který si pořídí vlasový holící strojek a objíždí si s ním pravidelně hlavu před zrcadlem ve snaze ušetřit za holiče. Takovému člověku je prý ovšem dobré a správné poradit s volbou domu z katalogu bez ohledu na honorář či ho rovnou přesvědčit snížením své odměny, aby si nechal dům individuálně vyprojektovat.

Nuže, nesdílím ani jeden z těchto postojů. Katalogové domy si dnes pořizují i lidé, pro něž peníze nepředstavují žádný problém. I takovým architekt nejen může, ale dokonce má pomoci s výběrem, už jen z důvodů obecné, dobrovolně přijaté profesní odpovědnosti a péče o prostředí k životu ve svém okolí, městě či zemi.

Jako skoro vše se u nás v posledních patnácti letech (kromě nálady skalních komunistů, jak upřímně doufám) zlepšila i katalogová řešení rodinných domů. Byla to cesta dost spleťitá, před pár roky katalogům vévodila načinčaná pokleslost ještě zcela nepochybně. Jakoby se předpokládalo, že snem každého „chudšího“ stavebníka či naopak čerstvého multimilionáře je pitvorná zdrobnělina texaského ranče nebo palladiovské Villy Foscari. Postupně se ale přece prosadil rozumnější přístup, který konvenoval i klientům s vkusem výrazně vytríbenějším. Jak se vytvářela „normální“ střední třída, přibylo i katalogů, kterými je sem tam možné opravdu zalistovat bez uzardění. Pokládám si za čest, že k tomuto vpravdě osvětovému hnutí přispěl i náš časopis...

To ovšem zdaleka neznamena, že by vkusu v národě nějak zázračně přibylo. Přibyly jen slušnější katalogy, ale ani ty nablble romantické a nevkusně podbíživé nezmizely. Klientela je tak konfrontována opravdu s leccím a běžná nabídka je rozhodně diverzifikovanější než naše ropné zdroje.

Kdy, za jakých okolností, je vhodné hledat v katalogu a kdy bychom měli raději vytočit číslo na nějakou architektonickou kancelář? A existují v tomto rozhodování vůbec nějaké obecné objektivní, praktické a použitelné rady? Myslím, že ano. Proberme si to teď trochu zevrubněji.

První úvaha každého stavebníka by měla směřovat k *místu* jeho budoucího rodinného domu, k jeho charakteristikám fyzikálním i onomu nepřenositelnému „aroma“, zvanému duch místa, *genius loci*. Chci, aby dům byl na tyhle prostorové podmínky reakcí individuální, a tedy i většinou přizpůsobenější, promyšlenější a bližší ideálu? Nebo mi na tom pramálo záleží a dávám přednost univerzální „optimálnosti“ katalogových nabídek?

Asi všichni známe také ten pocit, třeba z nakupování (nedávno jsem ho prožil v prodejně IKEA): obchod je plný zboží od podlahy ke stropu, třeba deset pater, mají úplně všechno - bohužel kromě toho, co potřebujete. Tak, jako já nesehnal svůj televizní stolek, tak se budoucím stavebníkům pravidelně stává, že prolistují desítky katalogů se stovkami domů: hodně z nich by se na jejich parcelu, jejich vkus a rodinnou situaci docela hodilo, úplně však žádný. Zajdou pak někdy ke mně s prosbou plány upravit: schodiště přesunout zprostředka k západní fasádě, zmenšit okno do ulice a dům o metr prodloužit, aby se jim sem vešla babička, i když částečně bude mít komůrku pod schody... Tvar jejich parcely jim navíc diktuje vilku stranově otočit (komu by na nějaké orientaci ke světovým stranám záleželo, že?), smířit se s tím, že ze sousedního, tři metry vzdáleného pozemku, je vidět do obývacího pokoje i ložnice (to vyřeší plot a okenice!) a odkopat horu zeminy zvící Řípu, protože pozemek pro stavbu je v dosti prudkém svahu, zatímco *dreamhouse* z katalogu stojí na rovině.

Hruža na něco takového jen pomyslet! Tihle lidé chtějí vlastně zcela individuální projekt, ke kterému se má ovšem dojít cestou všelijakého přizpůsobování a ohýbání projektu jiného. Je to, jako kdyby vás pražský taxikář vezl z Můstku k Muzeu „nejvýhodnější“ cestou přes Jekatěrinburg. Ne, nevybereme-li si dům z katalogu do poslední cihly či tvárnice použitelný pro naše podmínky, volme služby architekta. Kromě často neřešitelných problémů se svévolnými zásahy do konstrukce a struktury stavby se navíc dostáváme i do konfliktu pokud jde o autorská práva.

Dům z katalogu, třebaže dosti zdařilý a poměrně vkusný, nemusí naší parcele také prostě „slušet“. Problém je v jeho nekontextuálnosti, cítíme, že sem nepatří. Stejně jako každému nesluší hlava, nakrátko ostříhaná strojkem doma v koupelně, čehož bývám truchlivým dokladem. Holič je zkrátka holič, proti mně opravdový účesový dizajnér. Má praxi. Má oficínu. Ví si rady s mýma ušima. Jak prosté.

Za druhé: velmi doporučuji si nabízený katalogový projekt prohlédnout opravdu dobře. Bývá totiž zvykem v přílišné snaze o nízkou cenu projektu i vlastní stavby řadu *potřebných místností prostě vynechat*. Kde budete prát prádlo a kde je sušit? Kde umývat vašeho psa či varana po podzimní procházce? Kam budeme ukládat boty? Kam krabice na separovaný sběr? Opravdu se kotel i boiler vejdou do kumbálku pod schody? A co naše Bětka a její perkuse? Nebylo by dobré tu také mít nějaký zadní vstup? Kam dám nádrž centrálního vysavače, kam kbelík, koště a další úklidové propriety? Pokud na tohle všechno budete chtít odpovědět až po nastěhování, můžete se dočkat mnohé deziluze. Některé katalogové domky opravdu neposkytují větší prostor a vtipnější dispozici než byt v paneláku.

Znám manžele v nejlepších létech (ať už si pod tím představíme cokoli) v jednom městečku poblíž Plzně, kteří si objednali dům podle projektu z katalogu známé developerské firmy. Trochu lehkovážně, jak se ukázalo bezprostředně po nastěhování či spíše po pokusu o něj: dobrá čtvrtina nábytku zůstala na ulici, neboť ji nebylo uvnitř kam postavit. Do ložnice se nevešlo manželské dvojlůžko, takže pán domu přespával nějaký čas na matraci v komoře - řešit nastalý problém palandou mu připadalo krkolomné. Přitom byla podlahová plocha nového domku o dost větší než plocha bytu, který opustili. Potíž tkvěla ve zcela defektní dispozici domku: dveře u většiny pokojů byly nalepeny na boční stěny pokojů, takže se k nim nedal přistavět ani mělký nábytek, průchozí obývací pokoj díky dveřím uprostřed delší stěny neumožnil postavit sem sedací soupravu atd. Když jsem byl těmito klienty zaangažován na projektu přestavby sotva dokončeného domu, překvapilo mě posléze, že si z barevných papírů v příslušném měřítku velmi pilně vystřihovali i květináče a posouvali je po jednotlivých pokojích opravdu vynalézavě...

Za třetí pak vidím obvyklou nevýhodnost katalogových domů v jejich ukončenosti, v praktické *nemožnosti dům v čase zvětšit* nějakou přístavbou. V zemích, kde realitní trh opravdu funguje a mobilita lidí je naprosto běžným životním údělem, si člověk nemusí s nějakými dostavbami příliš lámat hlavu. Když mu manželka přiveze z porodnice místo jednoho potomka hned dva nebo tři, dům prostě vymění jako prádlo po koupeli: v téže ulici či alespoň čtvrti se nějaký dům, přiměřený novým rodinným poměrům, najde docela určitě. U nás

tomu tak není. Většina lidí, kteří si svůj dům jednou vybudují, by nutnost přesídlit pocítovala velmi úkorně (nebyla-li by provázena nějakou fantastickou nabídkou nového zaměstnání s platovým polepšením alespoň trojnásobným, ovšem). A tak se domy představují a zvětšují. Jenže ouha: ten katalogový dům, který se nám před léty tak líbil, se najednou k nějaké dostavbě staví jak umanutý osel. Dál prostě nejede. Pozveme architekta, ten sice na nějaké řešení přijde, ale náklady *dostavby*, pravidelně spojené s masivní *přestavbou*, odpovídají spíše ročnímu rozpočtu na provoz Úřadu vlády, než naší peněženice... Velmi rádím, aby si každý možnost pozdějšího rozšíření životního prostoru rozmýšlel už při prvních úvahách o rodinném bydlení.

Myslím, že k ilustrování toho, co se mi honí hlavou při vybírání a posuzování jednotlivých domů z katalogu, může přímo skvěle posloužit katalog Top domy 2007, speciál 10 našeho časopisu. Takže vás, milí čtenáři, zvu k jeho prolistování.

V kategorii nejmenších bych si vybral dům Ibis, dodávaný Artexa Praha, s.r.o. Důvody: kvalitní, přehledná dispozice bez průchozích pokojů, kterým se většina jiných nedokázala ubránit, a bez všelijakých „zkosenin“, tak typických pro malé dispozice. Kladně hodnotím i existenci skladu se zadním vstupem a samostatného WC v přízemí. Obývací pokoj s jídelnou a kuchyní v kontinuálním provedení vytvářejí poměrně noblesní prostor. Potřebná spíž je tu také, jen si nejsem jist smysluplnou orientací jejího okna: vede-li kamkoli jinam než na sever, ztrácí spíž svůj smysl. Nemám také příliš rád střešní vikýře, tenhle má ale naštěstí pultovou nenápadnou střechu a tak jej snesu. Výborně působí obě pergoly, pro auto i pro venkovní relaxaci před obývacím pokojem. Také barva fasády, jakkoli módní, by zasloužila zvážení v kontextu konkrétní realizace.

Magická hranice pro socialistické zákonodárce, vždy připravené vytáhnout z našich kapes co nejvíce pro svou vizi rovnosti v bídě, totiž 150 m² podlahové plochy, je v katalogu snad nejpřesvědčivěji zastoupena domem Skuhrov (Stings 96, s.r.o.). Nevelké zádveří je naštěstí doplněno praktickým úložným kumbálkem, nadýchnutí ale bude možné nejspíše až v hale se schodištěm, která umožňuje průhled (i průchod) celým stavením po způsobu domů mnohem větších. Do kontinuální obytného prostoru s kuchyní se proti vstupním dveřím zabadává blok spíže jak rybářův nůž do břicha tresky a umožňuje tak pohledově odclonit kuchyňské zátiší. Z kuchyně ústí velmi praktické ležaté okno nad pultem kuchyňské linky, pracovní plocha je tak ideálně osvětlena (nevím jen, nemělo-li by být delší). Dispozice funguje i ve 2. NP, snad jen ta koupelna mohla být větší. Uživatelský komfort zvyšuje i samostatné WC. Vnější vzhled domu je sympatický, v osvědčeném dominantním mixu cihelného obezdění, omítky a plechu. Tepelné

poměry v domě budou jistě velmi dobré díky skladbě fasádních zdí i kvalitě dřevěných výplní otvorů.

V třetí kategorii, do 200 m², hlasuji pro vilku Progres (G Servis CZ, s.r.o.). „Skrumáž“ tří pultových střech působí neotřele a ve výrazu morfologicky bohatě. Vstup z garáže do zádveří vyžaduje drahé protipožární dveře, proto bych zvážil jeho nutnost (do určité míry ale takhle garáž může posloužit jako zadní vstup). Obývací pokoj s okny do tří světových stran je překrásný, vpravdě lahůdkový, také připojení traktu pro babičku či návštěvu v přízemí pokládám za zdařilé. Nejistotu vyvolává trochu podstandardní schodiště do vrchního podlaží. Tohle patro je pak samo o sobě ukázkou plně funkční dispoziční lapidárnosti. Kombinace různých stupňů šedé barvy na fasádě s dřevěnými obklady je dobře prokomponovaná, stejně jako okenní a dveřní otvory. Za nezdařilé považuji pouze umístění okénka od WC v přízemí vedle vstupních dveří: autor se rozhodl přiblížit ho vstupu, protože pod ramenem schodiště by se mu nutně ocitlo níže. Přesto by zasloužilo například oddělit zdí, nasedající na špaletu vstupních dveří, dlouhou alespoň dva metry: pro větší klid při ventilaci metabolických katarzí v téhle místnůstce.

Mezi největšími domy bych doporučil dům Blues 261 společnosti BBgrupe, s.r.o. Umím si ho představit na hektarové parcele krajského města, na kopci, s výhledem na kostel a řeku. Prezentuje pro mne dobře ukořícovaný tvarový experiment a je dobré, že se touhle cestou vydává. Dispozice bez chyb, těžko něco dodat. Zevrubně si prohlížím jednotlivé detaily provedení a moje nadšení stoupá: třeba ten kubus koupelny, vnesený nad vstup, s podélným oknem a překrásnou fialovou barvou kosatce, královského hybridu *Yub-no-sora*. Tak si představuji opravdové středostavovské blues...

Katalogové domky jsou jakousi konfekcí svého druhu. Musí se snažit oslovit, ba zasáhnout co nejvíce lidí. Jsem rád, že se to mnohým daří: kvalitou si mnohdy nezadají s kostýmem od prvotřídního návrháře či krejčího. Jen člověk riskuje, že se vedle v ulici mohou objevit dva navlas stejné...

Ing. arch. Jan Rampich